

Adroddiad ar gyfer **Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru**

Dyddiad **9 Tachwedd 2020**

Swyddog Arweiniol **Simon Smith, Prif Swyddog Tân**

Pwnc **Y Diweddaraf am Covid-19**

PWRPAS YR ADRODDIAD

- 1 Mae'r adroddiad hwn yn rhoi gwybod i'r Aelodau am weithgareddau Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru ers cychwyn pandemig y coronafeirws ym mis Mawrth 2020. Mae Atodiad 1 yn darparu golwg gyffredinol gryno ar yr ystadegau gweithredol sy'n cwmpasu cyfnod y pandemig hyd yn hyn.

CRYNODEB GWEITHREDOL

- 2 Mae'r adroddiad hwn yn darparu manylion am yr hyn mae'r Gwasanaeth wedi'i wneud ers dechrau'r achosion o'r coronafeirws yn 2020, hyd at ddiwedd mis Hydref.

ARGYMHELLION

- 3 Bod yr Aelodau'n nodi cynnwys yr adroddiad.

SYLWADAU'R PANEL GWEITHREDOL/PWYLLGOR ARCHWILIO

- 4 Nid yw'r Aelodau wedi ystyried yr adroddiad hwn o'r blaen.

CEFNDIR

- 5 Yn gynharach eleni, ar 12^{fed} Mawrth, wrth iddi ddod yn glir fod y Deyrnas Unedig yn wynebu argyfwng iechyd na welwyd ei debyg, gorchmynwyd y grŵp Parhad Busnes yn y Gwasanaeth i ddechrau'r broses o gloi'r Gwasanaeth i lawr cyn y cyfnod clo a gyhoeddwyd yn ddiweddarach y mis hwnnw. Dyma oedd y nodau strategol allweddol ar y pryd, ac mae'r rhain yn parhau i bennu ymateb cyffredinol y Gwasanaeth: - amddiffyn iechyd cymunedau Gogledd Cymru; amddiffyn iechyd aelodau'r Gwasanaeth; a darparu gwasanaeth gweithredol mor normal ag yr oedd yn bosibl dan yr amgylchiadau.
- 6 Canslwyd cyfarfod yr Awdurdod Tân ac Achub a oedd wedi'i drefnu ym mis Mawrth, ynghyd â'r cyfarfodydd a oedd ar y gweill drwy'r gwanwyn a'r haf. Gwnaethpwyd y penderfyniad hwn oherwydd bod disgwyl lefelau uchel o weithgarwch a chyfranogiad gan yr Aelodau a'r swyddogion wrth ddelio â'r achosion o'r coronafeirws, ynghyd â'r ffaith fod angen datblygu datrysiadau technolegol a phrotocolau i sicrhau nad

oedd cyfarfodydd yr Awdurdod yn cael eu peryglu. Drwy Reoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020, darparwyd sail ddeddfwriaethol ar gyfer y newid i drefniadau gweithio arferol yr Awdurdod. Aeth y rhan fwyaf o amser y swyddogion yn y gwanwyn a dechrau'r haf ar waith ochr yn ochr â phartneriaid allweddol yn y gwasanaethau brys eraill, yr awdurdodau lleol a'r gwasanaethau iechyd, wrth i'r Gwasanaeth chwarae ei ran lawn yn y gyd-ymdrech genedlaethol. Un nodwedd arbennig o ddyddiau cynnar y pandemig oedd bod nifer o gyn-weithwyr wedi cynnig eu gwasanaethau yn wirfoddol. Mewn nifer gyfyngedig o achosion, derbyniwyd y cynigion hynny.

- 7 O fewn cyfnod byr o amser, llwyddodd y Gwasanaeth i gyrraedd sefyllfa o weithio bron yn gyfan gwbl o gartref, o ran yr aelodau o'r staff yr oedd eu swyddi'n caniatáu hynny. Bu'r aelodau o'r staff yn gweithio'n galed a difflino, gan lwyddo, bob tro, i ganfod datrysiadau i'r problemau technegol a logisteg a grewyd gan y newid pwyslais hwn. Law yn llaw â mwy o weithio gartref, roedd yn bwysig fod cyfathrebu mewnol yn digwydd yn effeithiol a bod mesurau'n cael eu sefydlu i ddelio nid yn unig â materion iechyd corfforol ond â materion iechyd meddwl hefyd. Cafodd ein safleoedd rheng flaen (gorsafoedd tân, Ystafell Reoli'r Gwasanaeth, gweithdai'r fflyd a storfeydd cyfarpar) hefyd eu gwneud mor ddiogel â phosibl o'r coronafeirws, er mwyn darparu'r amrediad llawn o wasanaethau ledled y Gogledd. Yn anochel, bu'n rhaid cwtogi neu roi'r gorau i rai gweithgareddau er mwyn cefnogi'r nodau strategol. Rhoddwyd stop i bob pwrpas ar y gwaith recriwtio ar gyfer staff amser cyflawn, staff wrth gefn a phrentisiaid newydd. Cafodd 'hyfforddiant parhad' ei atal dros dro hyd nes gellid datblygu rhaglen wedi'i threfnu'n iawn i roi ystyriaeth i ofynion diogelwch mewn perthynas â'r coronafeirws. Aethpwyd ati i gynnal ymweliadau diogelwch yn y cartref dros y ffôn pan fo hynny'n bosibl, gan dargedu'r bobl oedd fwyaf mewn perygl.

GWYBODAETH

- 8 Ar adeg ysgrifennu hyn, mae'n braf cofnodi mai bach iawn o effaith uniongyrchol y mae'r coronafeirws wedi'i chael ar y gweithlu. Dim ond 5 aelod o'r staff oedd wedi cael prawf positif o'r coronafeirws erbyn diwedd mis Hydref. Yn naturiol, mae'n debygol y bydd nifer uwch o lawer wedi cael y feirws ond heb gael eu profi, a bydd rhai eraill wedi bod yn asymptomatig. Hefyd drwy gydol y cyfnod, mae aelodau o'r Gwasanaeth wedi gorfod hunanynysu neu wedi gorfod cael eu gosod dan gwarantyn ond ni fu cyfnod o gwbl, hyd yn hyn, pryd bu lefel arwyddocaol o absenoldebau oherwydd effeithiau uniongyrchol y coronafeirws. Fodd bynnag, cafwyd effaith o ran y sefydliad o ganlyniad i'r rheidrwydd i aelodau o'r staff gysgodi yn ôl cyngor gan y llywodraeth. Lliniarwyd rhag effeithiau hyn, i ryw raddau, drwy drefnu i nifer o'r staff a oedd yn cysgodi i weithio o gartref, ond yn anffodus, nid oedd hyn yn bosibl ymhob achos.

- 9 Un datblygiad arwyddocaol ehangach oedd y trefniant cenedlaethol rhwng Undeb yr FBU, y Cyflogwyr Cenedlaethol a Chyngor y Prif Swyddogion Tân, o'r enw cytundeb "Teiran" ("*Tripartite*" agreement). Er mwyn cynorthwyo'r ymdrech genedlaethol i drechu'r feirws, fe wnaeth y cytundeb hwn hwyluso amrywiaeth o weithgareddau, a oedd hyd hynny y tu allan i swyddi diffoddwyr tân y cytunwyd arnynt yn genedlaethol. Er bod y cytundeb wedi cael ei ddefnyddio lawer yn Lloegr ac mewn rhannau eraill o Gymru, dim ond ym mis Hydref y cafodd staff Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru eu defnyddio dan delerau'r cytundeb pan ddarparwyd gywyr, ar gais, i Ymddiriedolaeth Gwasanaethau Ambiwlans Cymru. Mae'n bosibl y gofynnir am weithgareddau eraill, sydd o fewn y cytundeb, yn ystod yr ail don dros yr hydref/gaeaf.
- 10 Un o effeithiau nodedig y cyfnod clo cenedlaethol oedd cynnydd amlwg, ond dros dro, yn argaeledd staff y gorsafoedd tân wrth gefn, a thrwy hynny, yn argaeledd y peiriannau. Er bod y rhesymau amrywiol dros y cynnydd hwn bron yn sicr o fod yn gysylltiedig ag amgylchiadau'r cyfnod clo, mae'n debygol mai bodolaeth cynllun ffyrlo'r llywodraeth oedd y prif reswm pam roedd y cynnydd mor fawr. Nid oes tystiolaeth y bydd cynnydd yn yr argaeledd yn digwydd eto yn y cyfnod clo lleol / cyfnod atal byr.
- 11 Mae swyddogion diogelwch tân arbenigol wedi cael llawer o gysylltiad â'r trefniadau i gyflwyno ysbytai dros dro mewn tri lleoliad yng Ngogledd Cymru. Bydd ysbyty arferol yn cael ei adeiladu yn benodol ar gyfer gallu sicrhau bod cleifion sy'n methu symud yn gallu yn cael eu tynnu allan o'r adeilad mewn argyfwng, sef agwedd gymhleth a risg-gritigol sy'n gofyn am lefel uchel o sgil. Gan fod angen bod yn fodlon â'r trefniadau diogelwch tân arfaethedig, roedd rhaid i swyddogion y Gwasanaeth ddefnyddio eu harbenigedd technegol, ynghyd â'u profiad helaeth er mwyn dod i ganlyniad boddhaol.
- 12 Gan fod y cyfyngiadau cenedlaethol wedi cael eu llacio yn ystod yr haf, bu'n rhaid i'r swyddogion ystyried sut i ymateb. Y dull a fabwysiadwyd oedd parhau'n driw i'r bwriad strategol a osodwyd eisoes a pharhau i fod yn bwyllog, yn enwedig o ystyried bod y rhan fwyaf o randdeiliaid yn disgwyl "ail don" o'r coronafeirws yn yr hydref a'r gaeaf yn 2020/21. Felly, ailgyflwynwyd 'hyfforddiant parhad' fesul cam, a hynny yn gysylltiedig ag angen y sefydliad. Ailgyflwynwyd yr ymweliadau wyneb yn wyneb mewn cartrefi, ond dim ond mewn achosion lle roedd y risg yn uchel i'r unigolyn.

- 13 Ym mis Medi, dechreuwyd ar y gwaith o baratoi ar gyfer y tebygolrwydd y byddai cyfnodau clo lleol yn cael eu cyflwyno. Roedd y gwaith yn cynnwys diwrnod cyfan o ymarferiad llawn i ganfod pa broblemau unigryw a allai ddigwydd mewn cyfnod clo lleol, ac i gyflwyno mesurau i liniaru rhag y problemau hynny. Ar adeg ysgrifennu'r adroddiad hwn, mae Gogledd Cymru dan gyfyngiadau pellach oherwydd y "cyfnod atal byr" a gyflwynwyd gan Lywodraeth Cymru, wrth i'r ail don a ddisgwylid effeithio ar y wlad. Mae'r trefniadau gweithredol a sefydlwyd yn gynharach yn y flwyddyn yn profi i fod yn gadarn hyd yma, ond mae'n bosibl y bydd angen eu hadolygu os bydd tarfu difrifol yn digwydd ar weithrediadau'r Gwasanaeth, er enghraifft niferoedd mawr o staff yn methu dod i'r gwaith.
- 14 Er bod egniön wedi bod yn cael eu canolbwyntio, wrth gwrs, ar ddelio â'r pwysau uniongyrchol a dybryd a achoswyd gan y pandemig, cydnabuwyd y bydd rhaid newid ffyrdd o weithio ar ôl i'r argyfwng fynd heibio. Er mwyn gwneud hyn, sefydlwyd Cell Trawsnewid i gynorthwyo i ddatblygu siâp y trefniadau gweithio yn y dyfodol.

GOBLYGIADAU

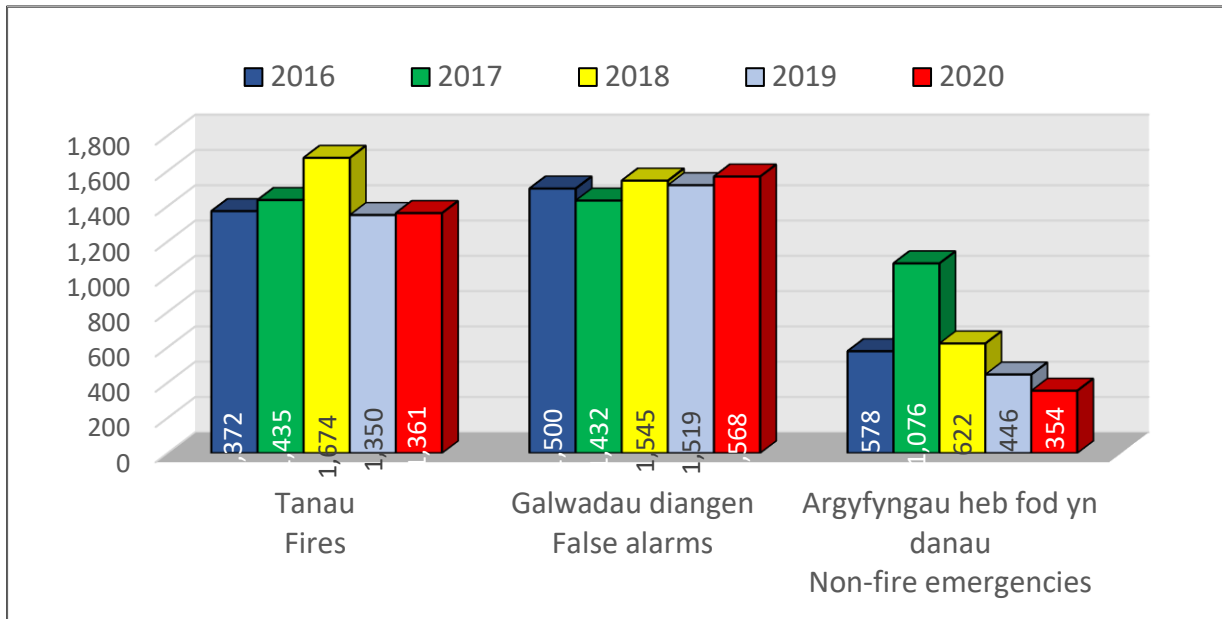
Amcanion Llesiant	Yn ei ymateb i'r pandemig hyd yma, mae'r Gwasanaeth wedi ceisio sicrhau bod ei weithredoedd wedi bod yn gyson â'r dyhead hirdymor i leihau niwed i'r gymuned ac i'r staff.
Cyllideb	Ni chafwyd unrhyw effaith negyddol arwyddocaol ar y gyllideb hyd yma, er y bydd angen cynnal gwerthusiad llawn, maes o law, o'r materion mwy hirdymor sy'n gysylltiedig â newidiadau i arferion gweithio.
Cyfreithiol	Mae newidiadau interim i drefniadau gweithio'r Awdurdod yn cael eu caniatáu gan Reoliadau Awdurdodau Lleol (Coronafeirws) (Cyfarfodydd) (Cymru) 2020.
Staffio	Fel y nodir yn yr adroddiad, ni fu unrhyw effeithiau mawr ar y lefelau staffio oherwydd y coronafeirws yn uniongyrchol, er i ni wneud newidiadau angenrheidiol i drefniadau gweithio staff a oedd yn cysgodi.
Cydraddoldeb/Hawliau Dynol/Y Gymraeg	Dim, ar hyn o bryd.
Risgiau	Mae dyfodiad "ail don" yn golygu nifer o risgiau i'r Awdurdod o ran iechyd y staff, yn gorfforol ac yn feddyliol. Mae risgiau posibl i sefyllfa ariannol yr Awdurdod os bydd angen lefelau uchel o wariant yn ystod misoedd y gaeaf, ac nid oes unrhyw drefniant i adfer hynny.

Gweithgarwch rhwng Mawrth 1^{af} a Hydref 25^{ain}

Activity between March 1st and October 25th

Aeth y Gwasanaeth at 3,283 o ddigwyddiadau brys eleni - 1% yn llai na'r llynedd.

The Service attended 3,283 emergency incidents this year - 1% fewer than last year.

Tanau

Fires

Bu gostyngiad eleni yn nifer y prif danau, ond cynnydd o dros 10% yn nifer y tanau eilaidd yr aethpwyd atynt.

There was a reduction in primary fires this year, but an increase of over 10% in the number of secondary fires attended.

	2019	+/-			2020	
Prif danau	634	↓	-59	-9%	575	Primary fires
Tanau eilaidd	650	↑	+66	+10%	716	Secondary fires
Tanau simnai	66	↑	+4	+6%	70	Chimney fires
Cyfanswm	1,350	↑	+11	+1%	1,361	Total

Tanau mewn anheddau

Fires in dwellings

Pob blwyddyn mae cyfran sylweddol o danau domestig yn cychwyn o ganlyniad i goginio, ac yn aml maent yn gallu arwain at anafiadau. Er bod mwy o bobl wedi treulio amser gartref yn ystod y cyfnod clo cynnar, dim ond cynnydd bach iawn a gafwyd yn y math yma o danau, o bosibl oherwydd bod pobl wedi bod yn fwy gwyliadwrus nag arfer. Gall y ffaith fod pobl gartref i allu rhagweld problemau cyn iddynt ddatblygu hefyd fod wedi cyfrannu at y gostyngiad o 47% yn nifer y tanau a achoswyd gan declynnau neu beiriannau domestig diffygiol.

Every year a significant proportion of domestic fires start as a result of cooking, and can often lead to injuries. Despite more people spending time at home during the early lockdown, there was only a marginal increase in these types of fires, possibly because people were being more vigilant than usual. The fact that people were at home to anticipate problems before they developed may have contributed also to the 47% reduction in the number of fires caused by faulty domestic equipment or appliances.

	2019	+/-			2020	
Holl danau damweiniol mewn anheddau	230	↑	+ 10	+ 4%	240	All accidental fires in dwellings
Oherwydd coginio	85	↑	+ 1	+1%	86	Due to cooking **
Oherwydd nam ar offer neu declyn	45	↓	-21	-47%	24	Due to faulty equipment or appliance**

**damweiniol a bwriadol / accidental and deliberate

Tanau damweiniol

Accidental fires

Gall cynnydd mewn gwaith cynnal a chadw o gwmpas y cartref yn ystod y cyfnod clo fod wedi cyfrannu at y cynnydd mewn tanau mewn gerddi, siediau gardd a garejys preifat, yn ogystal â mewn sbwriel rhydd (gan gynnwys mewn gerddi) a chynwysyddion sbwriel mawr (e.e. sgipiau).

An increase in home maintenance during the lockdown period may have contributed to the increase in fires in private gardens, garden sheds and garages, and also in loose rubbish (including in gardens) and large refuse containers (e.g. skips).

	2019	+/-			2020	
A gychwynnodd yn y gegin, ystafell fyw neu ystafell wely*	279	↓	-47	-17%	232	That started in the kitchen, living room or bedroom**
Mewn gerddi a rhandiroedd	7	↑	+17	+243%	24	In gardens and allotments
Mewn siediau gardd preifat	8	↑	+5	+63%	13	In private garden sheds
Mewn garejys preifat	6	↑	+8	+133%	14	In private garages
Mewn sbwriel rhydd	103	↑	+49	+48%	152	In loose refuse
Mewn cynwysyddion sbwriel mawr	14	↑	+12	+86%	26	In large refuse containers

**damweiniol a bwriadol / accidental and deliberate

Tanau eilaidd

Secondary fires

Er i'r nifer o danau eilaidd gynyddu eleni, roedd canran is nag arfer ohonynt wedi cael eu cynnau yn fwriadol.

Although secondary fires increased this year, a lower proportion than usual of them had been started deliberately.

	2019	+/-			2020	
Damweiniol	351	↑	+141	+40%	492	Accidental
Bwriadol	299	↓	-75	-25%	224	Deliberate
Cyfanswm	650	↑	+66	+10%	716	Total

Archwiliadau Diogel ac Iach

Safe and Well Checks

Ni fu'n bosibl cwblhau cynifer o Archwiliadau Diogel ac Iach ag arfer eleni, ond o'r rhai a gwblhawyd, targedwyd cyfran uwch at yr aelwydydd hynny lle'r ystyriwyd bod y risg tân yn uchel.

It was not possible to complete as many Safe and Well Checks as usual this year, but of the ones that were completed, a greater proportion were targeted at those households where the fire risk was considered to be high.

	2019	+/-			2020	
Yr holl archwiliadau	12,266	↓	-3,544	-29%	8,722	All checks
Mewn cartrefi risg tân uchel	7,067	↓	-1,032	-15%	6,035	In high fire risk households
Y ganran a oedd mewn cartrefi risg tân uchel	58%	↑	-	-	69%	The percentage that were in high fire risk households

Ar y ffordd

On the roads

Bu lefelau traffig ar y ffordd yn is yn ystod y cyfnod hwn, ac o ganlyniad cafwyd gostyngiad yn nifer y tanau cerbyd neu wrthdrawiadau rhwng cerbydau y bu'n rhaid i'r Gwasanaeth ddelio â nhw. Yn ddiddorol, bu gostyngiad sylweddol hefyd yn nifer y tanau bwriadol mewn cerbydau.

Road traffic levels were lower during this period, which had the effect of reducing the number of times the Service was called to deal with a vehicle fire or a collision. Interestingly, there was also a significant reduction in the number of deliberate vehicle fires.

Mewn cerbydau	2019	+/-			2020	In vehicles
Tanau damweiniol	136	↓	- 45	-33%	91	Accidental fires
Tanau bwriadol	53	↓	-16	-30%	37	Deliberate fires
Gwrthdrawiadau traffig ar y ffordd	135	↓	-71	-53%	64	Road traffic collisions